

Dorota Żrałko

O zamkach i rycerzach.

Przykłady praktycznych zastosowań metod aktywizujących na lekcjach historii

Proponuję kilka różnych metod aktywizujących, które można zastosować do omówienia tematu dotyczącego zamków i rycerzy. Jest on przewidziany w programie nauczania dla klasy IV szkoły podstawowej. Ze względu na ograniczony czas lekcji i specyfikę klasy można wybrać jedną lub więcej metod. Odwołuję się do popularnego podręcznika T. Małkowskiego *Historia dla klasy IV szkoły podstawowej. Dzieje cywilizacji*, Gdańsk 1998 (rozdział 12 *O zamkach i rycerzach*, s. 44-45).

O korzyściach ze stosowania metod aktywizujących w nauczaniu napisano już wiele wnikliwych książek i artykułów. Pozwolę sobie jednak przypomnieć parę istotnych informacji. Badania dowodzą, że człowiek zapamiętuje: 10 % tego, co słyszy; 20 % tego, co widzi; 40 % tego, o czym rozmawia i 90 % tego, co samodzielnie wykona. Nauczyciel powinien zatem być organizatorem procesu uczenia się, animatorem działań grupy i wspierać działalność edukacyjną uczniów. Metody aktywizujące pozwalają angażować każdego ucznia w działania związane z realizacją tematu lekcji, co pozytywnie wpływa na rozumienie i zapamiętywanie treści przedmiotowych. Sprzyjają rozwijaniu umiejętności pracy w grupie, wyrażania własnego zdania, kształtują postawy otwartości na poglądy innych ludzi. Pozytywnie wpływają na zdolność twórczego myślenia, komunikacji i pobudzają wyobraźnię. Wykorzystywanie metod aktywizujących pomaga w realizowaniu celów edukacyjnych i zaspokajaniu potrzeb uczniów, którzy mają możliwość samorealizacji i nauki przez działanie.

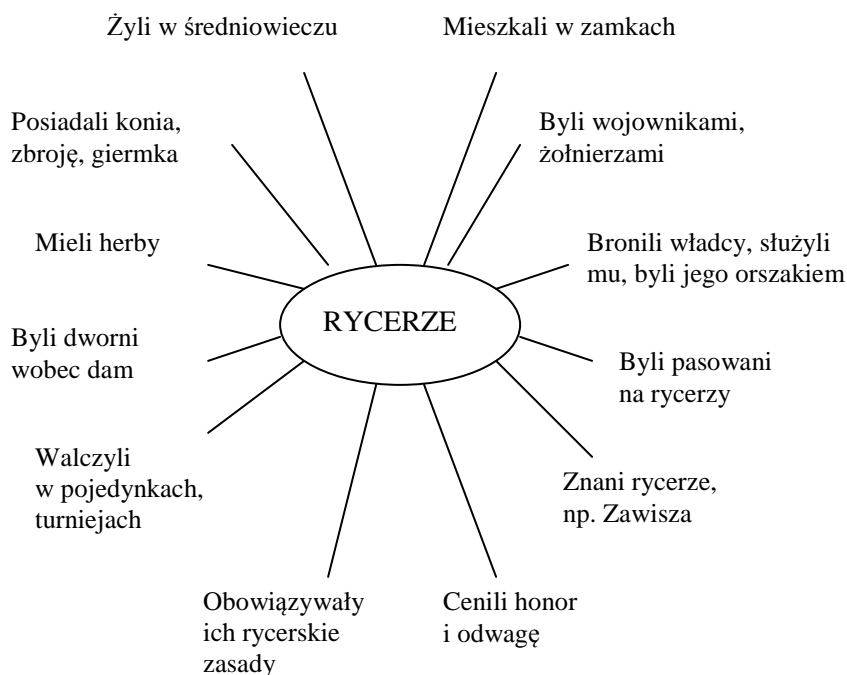
Lekcję o zamkach i rycerzach proponuję przeprowadzić z zastosowaniem następujących metod aktywizujących:

1. **Burza mózgów** (inne nazwy: giełda pomysłów, metoda Osborna, technika twórczego myślenia)

Metodę „burzy mózgów” można stosować jako rozgrzewkę umysłową pobudzającą uczniów do dalszej aktywności. Dlatego dobrze sprawdza się na początku lekcji. Pozwala też nauczycielowi ustalić zakres wiedzy posiadanej przez uczniów, rozpoznać sytuację wyjściową oraz ustalić, co dla uczniów jest nieznanne, a co już wiedzą. Dzięki tej metodzie można szybko zgromadzić dużą ilość pomysłów, informacji i znaleźć rozwiązanie problemu w stosunkowo krótkim czasie. Sprzyja ona także włączeniu do pracy wszystkich uczniów obecnych w klasie. Mogą oni wykorzystać wiedzę zdobytą w dotychczasowym toku nauki, własne zainteresowania, obejrzone filmy, gry komputerowe, przeczytane książki etc. Uczniowie pracując indywidualnie i zespołowo rozwijają swoją inwencję, kształcą umiejętność kojarzenia faktów, zwięzłego, precyzyjnego wyrażania myśli i dokonywania wyborów. Zaletą burzy mózgów jest też możliwość modyfikowania cudzych pomysłów lub podawanie innych na zasadzie skojarzeń.

Nauczyciel po podaniu tematu lekcji prosi uczniów o podchodzenie do tablicy i wypisywanie skojarzeń do hasła rycerze (kolejność wg zgłoszeń) lub sam

zapisuje uczniowskie propozycje (co przyspiesza pracę). Powstaje schemat, w którym powinna znaleźć się większość określeń zamieszczonych poniżej. Uczniowie wspólnie analizują wypisane pomysły i wybierają najtrafniejsze z nich (mogą je podkreślić). W czasie wypisywania skojarzeń może wywiązać się rozmowa lub dyskusja o życiu i obyczajach średniowiecznych rycerzy. Na zakończenie uczniowie wraz z nauczycielem podsumowują dyskusję i wyciągają wnioski.

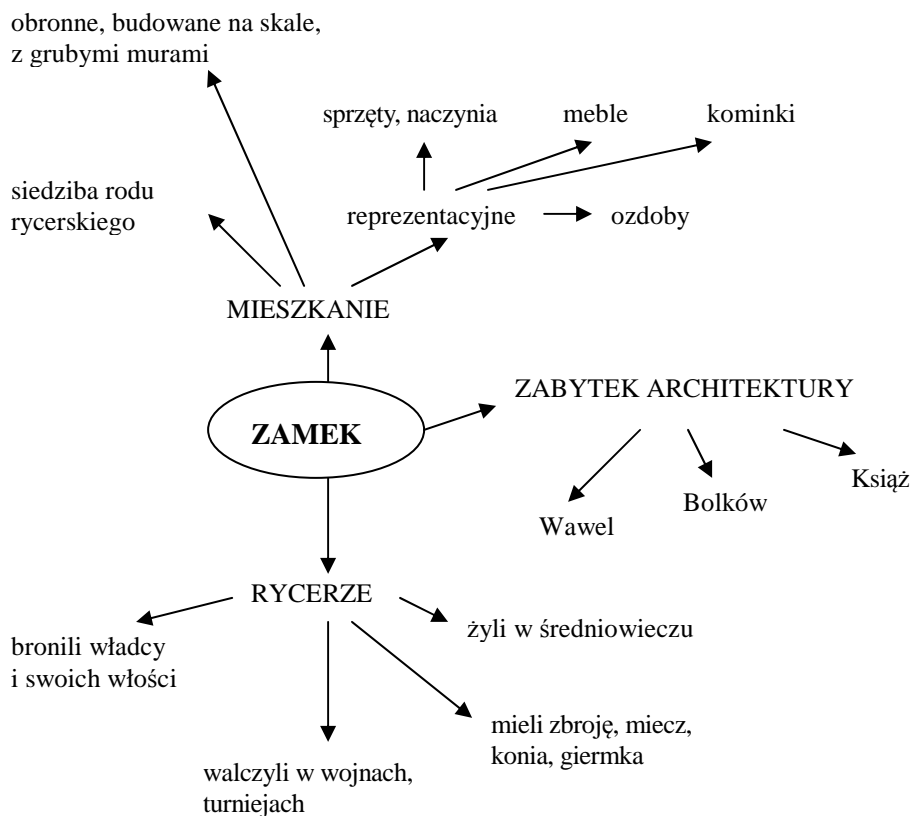

2. Mapa mentalna (nazywana też mapą pojęciową)

Podobnie jak burza mózgów jest metodą wizualnego przedstawienia problemu przez graficzny zapis informacji. Dzięki temu porządkuje wiadomości i pomaga znaleźć zachodzące między nimi związki. Celem stosowania mapy mentalnej jest usystematyzowanie wiedzy uczniów lub wizualizacja posiadanych wiadomości. Uczniowie doskonalą umiejętność planowania, klasyfikowania i uogólniania oraz pisania, rysowania, dyskusowania i współpracy. Starają się przekonywać innych do swoich racji lub rezygnować z własnych pomysłów na rzecz dochodzenia do kompromisu. Metoda ta ułatwia zapamiętywanie poznanych faktów przez poszukiwanie, analizowanie, segregowanie wiadomości, a także zadawanie pytań i udzielanie odpowiedzi. Zdobyte i uporządkowane informacje zostają na końcu przedstawione w postaci plakatu czy rysunku, który można wielokrotnie wykorzystywać.

Uczniowie zostają podzieleni na kilkusobowe grupy. Każda otrzymuje arkusz papieru, flamastry, kredki. Można wykorzystać również wycinki z gazet, pocztówki, czasopisma z odpowiednimi ilustracjami. Nauczyciel podaje hasło zamek, które uczniowie zapisują pośrodku arkusza. Następnie przygotowują

własne skojarzenia w formie haseł, symboli, ilustracji i rozmieszczają je na arkuszu papieru (rysują, wypisują, przyklejają) tak, by utworzyły układ wzajemnych powiązań. Grupy kolejno przedstawiają swoje plakaty (można je wywiesić na tablicy), a ich przedstawiciele omawiają efekty pracy. Zespoły porównują mapy i wybierają powtarzające się, najbardziej istotne informacje. Nauczyciel podsumowuje pracę zespołów i ocenia mapy. Efektem zastosowania tej metody na lekcji o zamkach i rycerzach może być opracowanie plakatu podobnego do przedstawionego poniżej.

3. Praca z tekstem źródłowym

Jest to bardzo ważna forma pracy na lekcjach historii. Daje uczniom możliwość bezpośredniego poznania dokumentów i relacji historycznych. Wymaga jednak wysiłku i odpowiedniego przygotowania. Pozwala doskonalić umiejętność wyszukiwania informacji w tekście, czytania ze zrozumieniem, logicznego myślenia i wnioskowania, formułowania pytań i redagowania poprawnych odpowiedzi.

Uczniowie otrzymują ksero tekstu o pasowaniu na rycerza Wilhelma, hrabiego Holandii (Jana de Beca *O pasowaniu na rycerza Wilhelma, hrabiego Holandii, króla Niemiec* [w:] J. Starnawski *Średniowiecze*, Warszawa 1989, s. 109-110). W zależności od poziomu klasy i czasu, jaki przeznaczony jest na to ćwiczenie, tekst można skrócić (pomijając fragment dotyczący „reguły rycerskiej”).

Uczniowie pracują indywidualnie lub w parach. Nauczyciel wyjaśnia niezrozumiałe wyrazy albo dzieci robią to samodzielnie z pomocą słowników, encyklopedii, internetu (w zależności od ilości czasu i możliwości technicznych). Na podstawie tekstu uczniowie odpowiadają na następujące pytania:

- Gdzie odbywało się pasowanie na rycerza?
- Jakie cechy charakteru powinien mieć rycerz?
- Jakie są zasady „reguły rycerskiej” (obowiązki rycerza)?
- Jaką nagrodę otrzyma rycerz za przestrzeganie zasad rycerskich?
- Kim są dwie najważniejsze osoby (poza giermkim), które biorą udział w pasowaniu na rycerza?

Uczniowie prezentują odpowiedzi na pytania. Nauczyciel koryguje ewentualne błędy.

4. Drama

Dzięki dramie uczniowie mogą lepiej zrozumieć przeżycia i zachowania postaci. Przyswajają wiedzę poprzez zabawę i działanie, co jest szczególnie atrakcyjne dla młodszych dzieci. Metoda ta polega na wczuwaniu się w role różnych postaci, grze wykorzystującej ruch, gest, mowę, uczucia i wyobraźnię. Dostarcza uczniom bezpośredniego doświadczenia, wzbogacającego wyobraźnię, poruszającego emocjonalnie i intelektualnie, a więc zupełnie innego niż zwykłe podręcznikowe informacje. Umożliwia samodzielne przeżycie określonych problemów i poszukiwanie własnych rozwiązań. Drama doskonali umiejętność rozmowy o emocjach i pracy w zespole, wzbogaca słownictwo. Technika ta rozwija myślenie i wyobraźnię, uczy komunikatywności, ćwiczy koncentrację, spontaniczność i sprawność językową. Ułatwia zapamiętywanie odgrywanych faktów, zrozumienie przeżyć i zachowań innych ludzi oraz uatrakcyjnienia edukację. Wyróżnia się kilka technik dramy, np. wywiad, rzeźba, etiuda pantomimiczna, improwizacja, żywy obraz.

Na lekcji o zamkach i rycerzach proponuję wykorzystać metodę wejścia w rolę. Uczeń odgrywa rolę postaci na podstawie zdobytych wcześniej informacji o niej. Wykorzystuje słowa, gesty, mimikę. Jest to forma treningu emocjonalnego, który zwiększa wrażliwość na drugiego człowieka i pomaga go lepiej zrozumieć.

Uczniowie zostają podzieleni na kilkusobowe grupy. Dwie grupy pracują z tekstem z podręcznika o pasowaniu na rycerza Zawiszy Czarnego (T. Małkowski, op. cit., s. 45). Dwie inne grupy wykorzystują fragment tekstu *O pasowaniu na rycerza Wilhelma, hrabiego Holandii, króla Niemiec* (J. Starnawski, op. cit., s. 109-110; można pominąć fragment dotyczący „reguły rycerskiej”). Nauczyciel przedstawia sytuację wyjściową i zadanie: odegranie sceny pasowania na rycerza. Uczniowie przygotowują się do wejścia w rolę (czytają teksty, rozmawiają na temat sytuacji, wyodrębniają najważniejsze osoby, wybierają spośród siebie osoby odgrywające główne postacie). Pomocne na tym etapie są pytania: kim jesteś? Co robisz? Dlaczego to robisz? Czy wiesz, co robisz? Następnie uczniowie odgrywają role skupiając się na przedstawieniu sytuacji pasowania na rycerza, a nie na sposobie gry. Podsumowaniem ćwiczenia jest omówienie go przez nauczyciela i wypowiedzi uczniów dotyczące bycia w danej roli, ich refleksje i pytania.

Inną propozycją wykorzystania metod dramy na lekcji o zamkach i rycerzach może być wywiad z rycerzem. Jedna osoba w klasie zostaje wylosowana lub wyzna-

czona do odegrania roli rycerza, a druga do roli dziennikarza. Pytania może zgłaszać cała klasa, np. na karteczkach, zaś „dziennikarz” sam decyduje, które zada. Metoda ta rozwija wyobraźnię, doskonali umiejętność komunikowania się, zadawania pytań i formułowania odpowiedzi.

5. Wyobrażenia historyczne

Metoda ta ma na celu pobudzenie i wzbogacenie wyobraźni uczniów, przywołanie ich dotychczasowej wiedzy na jakiś temat, np. zamków. Doskonali też umiejętność publicznego zabierania głosu, spójnego układania wypowiedzi, poprawnego formułowania opinii w jakiejś sprawie. Wzbogaca słownictwo, zachęca do uzewnętrzniania emocji i pogłębia emocjonalny stosunek do tematu. Uczniowie początkowo pracują indywidualnie, ale później mogą wzajemnie modyfikować swoje wyobrażenia, eliminować błędy i dyskutować na dany temat.

Nauczyciel wprowadza uczniów w odpowiednią atmosferę mówiąc na przykład tak:

... a teraz zamknijcie oczy. Wyobraźcie sobie, że jesteście tym nowo pasowanym rycerzem Wilhelmem (o którym przed chwilą czytaliście). Po ceremonii pasowania wracacie do rodzinnego grodu, do waszego ojca – rycerza i pana zamku oraz matki. Jedziecie na swoim wspaniałym, dzielnym koniu. Ciężka zbroja lśni w słońcu. Jesteście już blisko. Już widać zamek... Opowiedzcie teraz, co widzicie.

Uczniowie w swobodny sposób opowiadają o swoich wyobrażeniach zamku. Będą to zapewne wyobrażenia potoczne, oparte na kulturze masowej przeznaczonej dla dzieci, np. przedstawienia zamków z filmów Disney'a, bajek, gier komputerowych, komiksów czy książek dla dzieci. Niektórzy uczniowie zwiedzali już jakieś zamki i będą chcieli opowiedzieć o tym, co w nich widzieli i jak one wyglądają. Wypowiedzi uczniów pozwolą na określenie wyglądu typowego zamku. Nauczyciel powinien czuwać nad poprawnością merytoryczną i językową wypowiedzi oraz podsumować ćwiczenie. Formą takiego podsumowania może być też wykonanie rysunku zamku.

6. Ćwiczenia plastyczne – narysowanie zamku

Ćwiczenie to można z powodzeniem połączyć z poprzednim. Pozwoli to skonfrontować potoczne wyobrażenia uczniów na temat zamków z rzeczywistym wyglądem zachowanych budowli i wiedzą naukową. Metoda ta pobudza wyobraźnię i twórcze myślenie, a jednocześnie pomaga usystematyzować i utrwalić wiadomości. Pokazuje także interdyscyplinarność przedmiotu, można bowiem ten temat skorelować z plastyką czy techniką. Uczniowie zyskują satysfakcję z samodzielnego wykonania pracy plastycznej, która jest publicznie prezentowana.

Pierwsza część ćwiczenia ma charakter wprowadzający i formę krótkiego wykładu. Nauczyciel proponuje uczniom zapoznanie się z rysunkiem przedstawiającym zamek w podręczniku (T. Małkowski, op. cit., s. 44) oraz fotografiami i reprodukcjami różnych warowni. Może wykonać prezentację multimedialną w programie PowerPoint lub wykorzystać ilustracje książkowe (zob. bibliografia). Nauczyciel objaśnia elementy budowli, znaczenie obronne, usytu-

owanie zamku i związane z tym podział na budowle wyżynne i nizinne. Zwraca uwagę na materiały, z których budowano zamki oraz na wystrój i funkcjonalność wnętrz. W wykładzie powinny pojawić się niektóre terminy architektoniczne (np. baszta, wieża, mur obronny, fosa, most zwodzony z broną, brama, dziedziniec, donżon, podgrodzie).

Później uczniowie samodzielnie rysują, malują lub wyklejają na kartkach z bloku zamki. Mogą spróbować również przygotować makietę zamku. Następnie przygotowują wystawę prac, np. w gabinecie historycznym lub na gazecie w swojej klasie. W ten sposób ich wiedza na temat wyglądu średniowiecznych zamków zostanie usystematyzowana i utwalona, a sala lekcyjna pozyska ciekawą i pouczającą dekorację.

Przedstawione powyżej metody aktywizujące są jedynie przykładami i z pewnością można na lekcji o zamkach i rycerzach wykorzystać wiele innych (choćby metodę projektu, metaplan, drzewko decyzyjne, śnieżną kulę etc.). Wybrałam je jako stosunkowo proste, łatwo zrozumiałe dla uczniów klasy IV i nie wymagające zbyt wielu czasochłonnych przygotowań. Mam nadzieję, że zachęcą nauczycieli historii do stosowania metod aktywizujących w dydaktyce.

Wszystkie zaprezentowane metody aktywizujące gwarantują zrealizowanie celów edukacyjnych i pomagają w zaspokojeniu potrzeby samorealizacji uczniów. Stymulują ich aktywność, uczą otwartości, pobudzają wyobraźnię i inwencję, doskonali umiejętność komunikacji i pracy w grupie. Dają możliwość, by uczeń wytworzył różne wyobrażenia historyczne, wczuł się w postacie, przeżył sytuacje związane ze średniowieczną obyczajowością. Dzięki temu, że metody te angażują i zmuszają do działania uczniów, ich wiedza będzie trwała. Najlepszym gwarantem skuteczności uczenia się jest bowiem własna aktywność uczniów.

Pomoce dydaktyczne

Tekst źródłowy: Jana de Beca *O pasowaniu na rycerza Wilhelma, hrabiego Holandii, króla Niemiec* [w:] J. Starnawski *Średniowiecze*, Warszawa 1989, s. 109-110.

Ilustracje i zdjęcia przedstawiające typowe średniowieczne zamki, ich wystrój, wyposażenie, elementy i detale architektoniczne, zwłaszcza związane z obronnością.

Ilustracje przedstawiające średniowiecznych rycerzy, ich uzbrojenie, herby, konie, giermków, sposób walki i rozrywki.

Bibliografia

- Brudnik E., Muszyńska A., Owczarska B. *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących*, Kielce 2003.
- Chorowska M. *Rezydencje średniowieczne na Śląsku*, Wrocław 2003.
- Dziedzic A., Kozłowska W. E. *Drama na lekcjach historii*, Warszawa 1999.
- Dzierżgowska I. *Jak uczyć metodami aktywizującymi*, Warszawa 2005.
- Koch W. *Style w architekturze*, Warszawa 1996.
- Krzyżewska J. *Aktywizujące metody i techniki w edukacji*, Suwałki 2003.
- Łuczyński R. M. *Zamki i pałace Dolnego Śląska. Wrocław i okolice*, Wrocław 1997.

- Malec I. *Drama w szkolnej edukacji historycznej: opis metody i technik nauczania oraz przykładowe scenariusze lekcji na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum w zakresie edukacji historycznej*, Toruń 2002.
- Małkowski T. *Historia dla klasy IV szkoły podstawowej. Dzieje cywilizacji*, Gdańsk 1998.
- Rau K., Ziętkiewicz E. *Jak aktywizować uczniów? „Burza mózgów” i inne techniki w edukacji*, Poznań 2000.
- Skwarzec A. *Metody aktywizujące na lekcjach historii i wiedzy o społeczeństwie*, *Wiadomości Historyczne*, 2/2002, s. 109-111.
- Starnawski J. *Średniowiecze*, Warszawa 1989.
- Steele P. *Ciekawe dlaczego zamki miały fosy*, Warszawa 2003.
- Szajewski T. *Turnieje rycerskie*, Warszawa 2004.
- Szymański J. *Herbarz rycerstwa polskiego z XVI wieku*, Warszawa 2001.
- Tacher B. *Praca małych grup na lekcji. Praca z zakresu alternatywnych form nauczania*, Koszalin 1997.
- Trubnikow B. *Wielki leksykon broni i uzbrojenia*, Warszawa 2000.

Helena Sawicka-Kręcichwost

Przykłady metod aktywizujących – stacje zadaniowe

Oto kilka przykładów metod aktywizujących z mojej praktyki nauczyciela historii. Nie trzeba chyba już podkreślać znaczenia tych metod w nauczaniu, ich roli w utrzymaniu żywej i urozmaiconej lekcji, bo są to sprawy oczywiste.

I. Zdania podsumowujące¹

Opis. Użycie zdań zaczynających się od takich zwrotów, jak: *Dowiedziałem się, że*, *Zaczynam się zastanawiać*, *Zaskoczyło mnie, że.....*, które pomagają uczniom wyciągnąć najważniejsze wnioski z lekcji lub zdobyć nowe doświadczenia.

Cel. Nauczenie uczniów formułowania wniosków oraz wyrobienie nawyku uczenia się na podstawie zdobytego doświadczenia.

Metoda ta skłania uczniów do autorefleksji. Zapobiega uczeniu ograniczającemu się jedynie do pamięciowego opanowania słów, zwrotów, sformułowań.

Proszę uczniów, by zapisywali wnioski nasuwające się im po każdej lekcji lub materiale, z którym pracowali w domu. W klasie na stałe wisi duży arkusz papieru, na którym są wypisane zwroty rozpoczynające zdania podsumowujące. To skłania uczniów do refleksji nie tylko wtedy, gdy ich o to poproszę. Do arkusza co jakiś czas można dopisywać nowe zwroty, także te zaproponowane przez uczniów.

Uczniowie zdania podsumowujące mogą zapisywać albo w zeszytce pod lekcją albo z tyłu zeszytu lub w specjalnych dzienniczkach czy teczkach. W tych ostatnich wypadkach zdania podsumowujące, które nie są rozproszone po całym zeszycie można wykorzystać do podsumowania i zilustrowania osiągnięć każdego ucznia.

Metoda ta jest dobrym sposobem na zakończenie lekcji, zwłaszcza w połączeniu z metodą *runda bez przymusu*, o której w następnym punkcie pracy.

Załącznik

Arkusz ze zwrotami rozpoczynającymi zdania podsumowujące:

Dowiedziałem się, że

Zaczynam się zastanawiać

Zaskoczyło mnie, że.....

Teraz zdaję sobie sprawę, że.....

Pewnego dnia chciałbym.....

Sądzę, że

Nie mogę się zgodzić z

Chciałbym się dowiedzieć więcej o.....

II. Runda bez przymusu²

Opis. Zwrócenie się do każdego ucznia po kolei z prośbą o zabranie głosu lub powiedzenie „pasuję”.

Cel. Umożliwienie każdemu uczniowi wypowiedzenia się oraz stworzenie sytuacji, w której uczeń odpowiedzialnie decyduje o sobie. Zachęcenie do zabrania głosu uczniów spoza grupki „dyżurnych ochotników”.

¹ Merrill Harmin, *Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki?* Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2004, s. 31-33.

² *Ibidem*, s. 29-30.

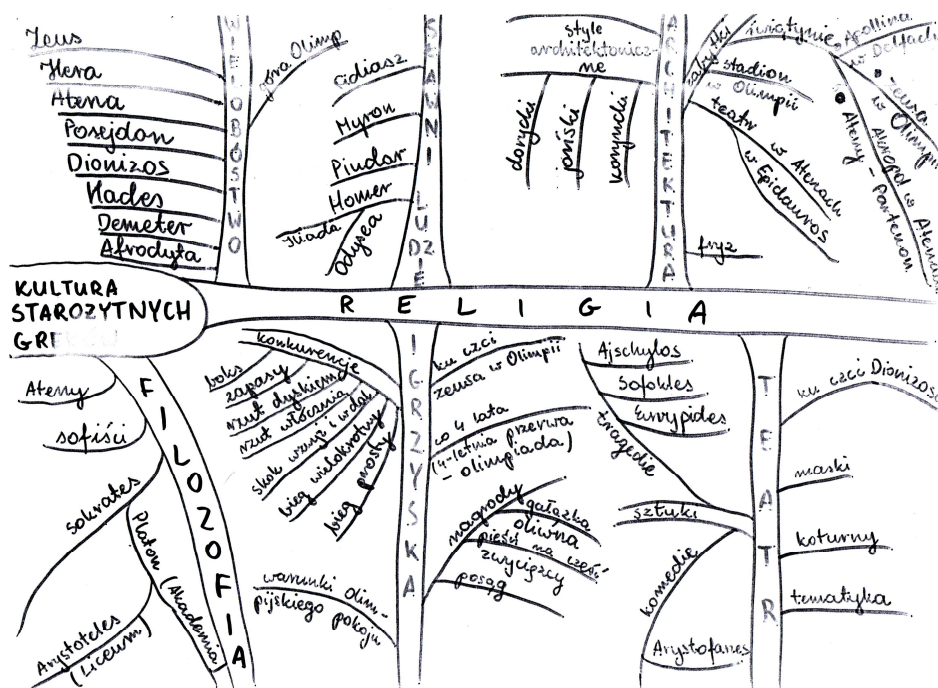
Metoda ta pasuje do metody zdań podsumowujących. Można ją stosować wobec całej klasy lub wobec jej części. Jest użyteczna zwłaszcza wtedy, gdy na zadane pytanie można się spodziewać różnych odpowiedzi. Umożliwia ona uczniom poznanie różnorodnych opinii. Uczniów do wypowiedzania się można zachęcić słowami: *Teraz wypowiedzą się po kolei osoby z rzędu pod oknem. Każdy na kogo przyjdzie kolej, może podzielić się z nami swoimi przemyśleniami. Jeśli ktoś nie chce odpowiadać, mówi „pasuję” (jak podczas gry w karty). Zaczynamy.*

Metoda **runda bez przymusu** nie tylko daje możliwość wypowiedzenia się, ale także wzmacnia zainteresowanie. Uczniowie zwykle uważnie słuchają, jak na pytanie, na które za chwilę przyjdzie im odpowiedzieć, odpowiadają inni. Metoda ta ponadto przynosi dobre rezultaty w pracy z uczniami nieśmiałymi, którzy w innych warunkach nie zdecydowaliby się na wypowiedź, daje możliwość wyboru i stanowienia o sobie: czy mam zaryzykować i zabrać głos, czy zaryzykować i spasaować?

III. Mapa pojęciowa

Opis. Dotyczy tematyki i pojęć związanych z kulturą starożytnych Greków³. Została przygotowana przez mnie. Jest wyeksponowana przez cały czas poświęcony omawianiu starożytnej Grecji. Przydatna na początku zajęć przy zapoznawaniu uczniów z celami lekcji, przy podsumowaniu zajęć przez nauczyciela, powtórzeniu na początku następnej lekcji.

Cel. Porządkowanie zdobywanej wiedzy.

Punkt wyjścia do tworzenia podobnych map przez uczniów do pojedynczych zajęć.

³ Mapa opracowana do treści zawartych w podręczniku G. Czetwertyńska, T. Merta, A. Paćcewicz, M. Bliźniak, *A to historia! Podręcznik historii i społeczeństwa. Klasa 5, część pierwsza* Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa 2000, s. 27-47.

IV. Stacje zadaniowe

Opis. Metoda polega na podejmowaniu przez uczniów zadań z różnych dziedzin aktywności podporządkowanych realizowanemu tematowi.

Przygotowanie sali: stoły ustawione tak, aby było tyle stanowisk, ile jest rodzajów zadań. Przy każdym stole może jednocześnie pracować tylu uczniów, ile stanowisko posiada krzesel.

Uczniowie sami wybierają kolejność wykonywania zadań.

Zadania zalicza nauczyciel – ponad połowa poprawnych odpowiedzi z każdej stacji. Każdy uczeń ma swoją kartę. Uczeń sam podchodzi do nauczyciela.

Temat lekcji: „Igrzyska olimpijskie”⁴

1. Oś czasu
2. Czytanie ze zrozumieniem
3. Praca z mapą
4. Wskazywanie źródeł informacji

Zadania na te stacje zadaniowe zostały opracowane na podstawie wyników dwóch sprawdzianów szóstoklasisty: *Przed telewizorem* oraz *Chomik syryjski*, jako swego rodzaju program doskonalący.

Załącznik

Karta ucznia

Zadanie	Max liczba punktów	Liczba punktów zdobytych przez ucznia
oś czasu	5	
czytanie ze zrozumieniem	7	
praca z mapą	6	
wskazywanie źródeł informacji	3	

• Stacja 1 – oś czasu

Polecenie: Narysuj oś czasu i zaznacz na niej następujące elementy:

- a) narodziny Chrystusa
- b) n.e.
- c) p.n.e.
- d) datę pierwszych igrzysk olimpijskich – 776 rok p.n.e.
- e) Obowiązuje cię skala 1 cm=100 lat.

• Stacja 2 – czytanie ze zrozumieniem

Przeczytaj uważnie tekst na stronie 31 i 32. Wykonaj polecenia. W zadaniach testowych poprawną odpowiedź zaznacz krzyżykiem X.

Zadania:

- 1) Przepisz to zdanie, na podstawie którego z całą pewnością możesz stwierdzić, że święto w Olimpii i związane z nim zawody nie były świętem Dionizosa.

.....

⁴ Zadania dostosowane do treści podręcznika G. Czetwertyńska, *op. cit.*, s. 31-33.

- 2) Objasnij, co to *olimpiada*
- 3) Nie mylę Olimpii z Olimpem!!!
 Olimp to
 Olimpia to
 Olimpia leży na od Olimpu.
- 4) Wszyscy *ślubujący musieli ku przestrodze zobaczyć galerię posągów Zeusa wystawionych za pieniądze pochodzące z tych kar*. Oznacza to, że:
 A) ślubujący oglądali kolekcję, czyli zbiór posągów Zeusa,
 B) ślubujący oglądali statek załadowany posągami Zeusa,
 C) ślubujący oglądali posągi, których autorem był Galer,
 D) ślubujący oglądali najwyższą kondygnację widowni w teatrze.
- 5) Co nie było nagrodą za zwycięstwo w igrzyskach w starożytnej Grecji?
 A) gałązka oliwna,
 B) pieśń na cześć zwycięzcy i szacunek,
 C) rozległa posiadłość ziemska oraz rydwan,
 D) własny posąg oraz sława.

- **Stacja 3 – praca z mapą**

Przyjrzyj się mapce zamieszczonej na stronie 31.

- 1) Odczytaj z mapy nazwy trzech miast leżących na półwyspie Azja Mniejsza
- 2) Uzupełnij zdania (Określ kierunki na mapie ze strony 31):
 a) Azja Mniejsza graniczy z Morzem Egejskim na
 b) Półwysep Peloponez graniczy z Morzem Egejskim na
 c) Morze Śródziemne znajduje się na od Krety.
 d) Jadąc z Aten do Teb, poruszasz się w kierunku-.....
 e) Jadąc z Delf do Teb, poruszasz się w kierunku-.....

- **Stacja 4 – wskazywanie źródeł informacji**

Poprawną odpowiedź zaznacz krzyżykiem X

- 1) Aby się przekonać, co to jest półwysep sięgniesz po:
 A. słownik wyrazów bliskoznacznych,
 B. dokładną mapę starożytnej Grecji,
 C. słownik ortograficzny,
 D. słownik geograficzny.
- 2) Aby dowiedzieć się czegoś więcej o Fidiaszu sięgniesz po:
 A. słownik wyrazów bliskoznacznych,
 B. słownik historyczny,
 C. słownik języka polskiego,
 D. słownik geograficzny.
- 3) Znaczenia słowa *galeria* należy szukać w:
 A. słowniku poprawnej polszczyzny,
 B. encyklopedii,
 C. słowniku ortograficznym,
 D. słowniku języka polskiego.

V. Linia czasu

1. Temat lekcji „Długa nauka pisania”⁵

Fiszki z informacjami dotyczącymi różnych rodzajów pisma (przygotowane przez nauczyciela) rozsypane w przypadkowej kolejności są porządkowane przez uczniów w oparciu o tekst podręcznika i przyklejane przy osi czasu narysowanej w zeszyście.

Zestaw materiałów dla każdego ucznia:

Malowidła na ścianach jaskiń
Piktogramy Sumerów
Pismo klinowe
Hieroglify Egipcjan
Alfabet Fenicjan
Grecy wprowadzają do alfabetu Fenicjan samogłoski, odstępy między słowami, znaki przestankowe
Alfabet łaciński Rzymian
Wynalezienie druku przez Gutenberga
Komputer i Internet

Uczniowie doskonalią umiejętność cichego czytania ze zrozumieniem. Mogą pracować indywidualnie lub w parach.

2. Uzupełnianie linii czasu wyeksponowanej nad tablicą w miarę postępów w realizacji materiału nauczania dotyczącego starożytności.

VI. Metoda projektu

Projekt pt.: „Mitologia Greków i Rzymian” jako podsumowanie działu „Grecja i Rzym – fundamenty kultury europejskiej”

1. Prezentacja zadania
2. Organizacja pracy zespołu uczniowskiego
3. Realizacja projektu i jego publiczna prezentacja
4. Refleksje nauczyciela
5. Refleksje uczniów

Szczegółowe sprawozdanie z ww. punktów dostępne na stronie Akcji edukacyjnej Centrum Edukacji Obywatelskiej i Gazety Wyborczej.

<http://www.nauczyciel.szkolazklasa.pl/index.php?alias=teacher&szkola=1263&nauczyciel=9384&spr=2>.

⁵ Zadanie dostosowane do treści podręcznika G. Czetwertyńska, *op. cit.*, s. 22-26.

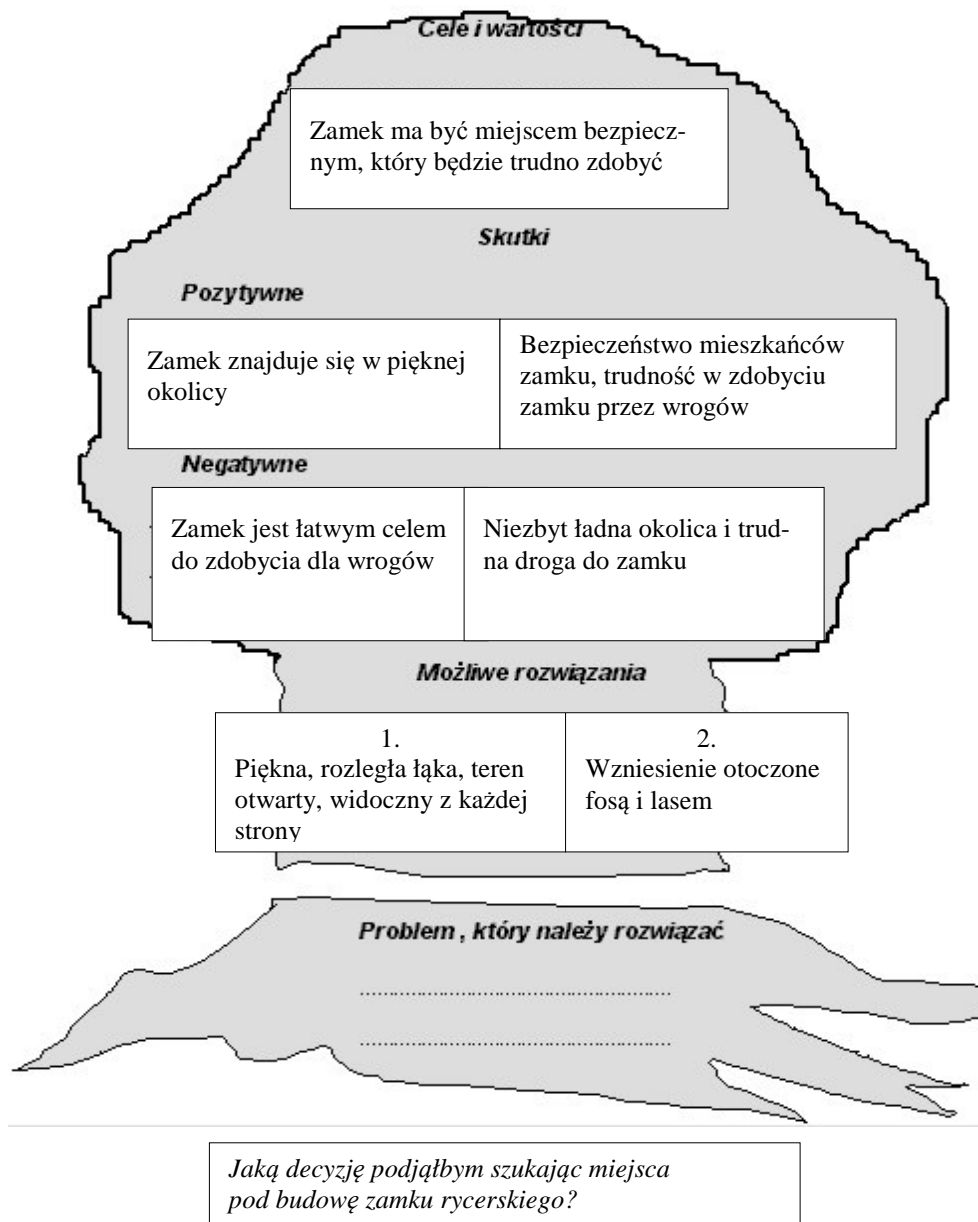
Karolina Zawadzka

Przykłady zastosowania metaplanu, drzewka decyzyjnego, analizy SWOT, metody projektu i portfolio na lekcjach historii w szkole podstawowej

Klasa IV

Temat: Średniowieczne zamki rycerskie

Metoda – drzewko decyzyjne

Kształcone umiejętności**Uczeń:**

- prezentuje własny punkt widzenia;
- uczeń podejmuje indywidualne decyzje;
- uczeń rozwiązuje problem w sposób twórczy;
- uczeń zna funkcje, które powinien pełnić zamek rycerski.

Przebieg lekcji:

1. Podanie tematu lekcji i poinformowanie o celach;
2. Uczniowie oglądają przyniesione przez siebie ilustracje współczesnych zamków, korzystają też z ilustracji zamieszczonych w podręczniku;
3. W grupach uczniowie uzupełniają drzewko decyzyjne zastanawiając się gdzie najlepiej zbudować zamek i dlaczego; podejmują decyzje;
4. Razem z nauczycielem ustalają podobieństwa w usytuowaniu zamków, które widzieli wcześniej na ilustracjach, wyjaśniają dlaczego zamki budowano w takich, a nie innych miejscach.
5. Podsumowanie – uczniowie dochodzą do wniosku, że miejsce na którym położony jest zamek jest bardzo ważne, gdyż od niego zależy bezpieczeństwo. Nie było tylko miejscem mieszkania, ale spełniało funkcje obronne. Często budowano zamki w pobliżu granic, by pełniły funkcje twierdz obronnych.

Klasa VI**Temat:** Polscy królowie

Metoda – portfolio

Cel ogólny: Utrwalenie najważniejszych wydarzeń z dziejów Rzeczypospolitej.*Cele operacyjne**Uczeń:*

- uczeń potrafi wymienić najważniejsze wydarzenia z dziejów Rzeczypospolitej, które miały miejsce podczas panowania poszczególnych królów;
- uczeń potrafi omówić te wydarzenia;
- uczeń potrafi podać przyczyny i skutki tych wydarzeń.

Czas realizacji – tydzień.

Sposób – prezentacja sylwetek trzech wybranych władców.

KARTA PRACY DO PORTFOLIO	
<div style="border: 1px solid black; width: 80px; height: 80px; margin: 0 auto;"></div> <p style="text-align: center; margin-top: 5px;"><i>Portret władcy</i></p>	<p style="text-align: center;">.....</p> <p style="text-align: center;"><i>imię i nazwisko władcy</i></p> <p style="text-align: center;">.....</p> <p style="text-align: center;"><i>lata panowania</i></p>
<p>Najważniejsze wydarzenia mające miejsce podczas panowania króla:</p>	
<p>Opis wybranego wydarzenia:</p>	

Uwagi dotyczące realizacji

- Uczniowie mogą również robić portfolio po każdej lekcji, na której poznają jakiegoś władcę, lub w ramach powtórzenia i utrwalenia partii materiału;
- uczniowie wybierają spośród następujących królów: Zygmunt I Stary, Zygmunt August; Stefan Batory; Jan III Sobieski; Stanisław August Poniatowski;
- sposoby wykorzystania portfolio na lekcji: uczniowie przedstawiając portret króla „wcielają się w rolę” lub „przeprowadzają” z nim wywiad;

Do realizacji we wszystkich klasach szkoły podstawowej.

Temat: Polska – moja ojczyzna

Metoda – projekt

Sposób prezentacji – album

Cele ogólne:

- przedstawienie najważniejszych informacji na temat Polski,
- wzmocnienie postawy patriotycznej.

Cele operacyjne

Uczeń:

- określa położenie Polski na mapie Europy;
- wymienia państwa sąsiadujące z Polską i zna nazwę stolicy swojego kraju;
- wymienia i nazywa polskie symbole narodowe;
- opisuje znaczenie polskich symboli narodowych w życiu każdego człowieka;
- wymienia polskie pieśni patriotyczne;
- zna legendy związane z początkiem państwowości polskiej;
- zna treść hymnu polskiego, nazwisko jego autora i datę powstania;
- określa położenie własnego miasta na mapie Polski i potrafi wskazać województwo dolnośląskie;
- wymienia wszystkie województwa polskie.

Czas przygotowania – 2 tygodnie

Uwagi dotyczące realizacji

- Nauczyciel podaje zakres tematyczny albumu;
- nauczyciel daje dzieciom mapki konturowe;
- nauczyciel informuje, gdzie uczniowie mogą znaleźć informacje;
- przy realizacji albumu następuje integracja treści z następujących przedmiotów: język polski, historia, plastyka i muzyka, wychowanie regionalne;
- każde zagadnienie uczeń opracowuje na osobnej karcie, więc album składa się z 7 kart;
- każda karta to osobne zagadnienie: I – Polska w Europie (uczeń wkleja mapę konturową Europy, zaznacza Polskę, a następnie wypisuje państwa, z którymi Polska graniczy i nazwę stolicy Polski), II – Legendy polskie (uczeń wymienia tytuły legend związanych z początkiem państwa polskiego, wybiera jedną i redaguje jej streszczenie w punktach), III – Hymn polski (uczeń pisze tekst hymnu, podaje nazwisko jego autora, rok powstania), IV – Flaga RP (uczeń rysuje lub wklej flagę Polski, wymienia sytuacje, w których wywieszana jest flaga Polski), V – Godło RP (uczeń wkleja godło Polski, wymienia miejsca, w których jest ono umieszczane), VI – Polskie pieśni patriotyczne (uczeń wymienia tytuły pieśni patriotycznych, które poznał w szkole na lekcjach muzyki), VII – Nasz

region w Polsce (uczeń wkleja mapę konturową polski, zaznacza miasto i województwo, w którym mieszka, wymienia wszystkie województwa Polski).

Klasa VI

Temat: Sytuacja Polski przed I rozbiorem

Metoda – metaplan

Kształcone umiejętności:

- prezentacja własnego punktu widzenia;
- twórcze rozwiązywanie problemów;
- wskazywanie możliwości rozwiązywania danego problemu;

Przebieg lekcji:

1. Nauczyciel przedstawia uczniom problem, a następnie dzieli klasę na grupy;
2. Grupy dyskutują nad problemem, zapisując wyniki swej dyskusji na arkuszach szarego papieru;
3. Prezentacja wyników pracy poszczególnych grup;
4. Zawieszenie arkuszy w widocznych miejscach.

PROBLEM
Sytuacja Polski przed I rozbiorem

Jak było?

- Zasada liberum veto uniemożliwiała obrady i uchwały sejmów;
- Anarchia i rozprężenie w stosunkach wewnętrznych;
- Decentralizacja władzy państwowej;
- Rokosze;
- Bezmyślność szlachty polskiej;
- Niszczące rządy oligarchii magnackiej;
- Kryzys gospodarczy
- Konfederacja barska

Jak być powinno?

- Nie ma zasady liberum veto, sejmy pracują i wydają ustawy korzystne dla kraju;
- Szlachta polska jest zgodna, kieruje się rozsądkiem i dobrem ogółu w swoich poczynaniach;
- Szlachta i magnaci popierają króla i pomagają mu wydostać się spod wpływu carycy;
- Rządzący krajem dbają o jego rozwój gospodarczy i potęgę militarną, aby kraj nie był łatwym obszarem do zdobycia;

Dlaczego nie było tak, jak być powinno?

- Szlachta posiadała zbyt wiele przywilejów, dzięki którym była bezkarna i miała bardzo dużą władzę;
- Przekonanie szlachty o jej przewodniej roli w społeczeństwie;
- Możliwość sprzeciwiania się królowi;
- Słaba władza króla, który był uzależniony od szlachty;

Wnioski:

- należy wzmocnić władzę króla;
- zlikwidować liberum veto;
- znieść większość przywilejów szlacheckich;

Klasa VITemat: Unia Polski z Litwą*Cele**Uczeń:*

- rozumie, na jakich zasadach opierał się związek zawarty w 1569 roku,
- wie, jakie były postanowienia unii,
- potrafi wskazać (zaznaczyć na mapie granice państwa po zawarciu unii),
- wskazuje na przyczyny, które doprowadziły do zawarcia unii.

Metody: analiza SWOT, praca z mapą, elementy burzy mózgów.

<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> – wspólne zagrożenie, – silne związki kulturalne i gospodarcze obu państw, – poparcie ze strony szlachty litewskiej, – wspólne interesy obu państw. <p style="text-align: center;">S</p>	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> – możnowładcy litewscy obawiający się utraty dominującej pozycji na Litwie – utrata prawa do samodzielności <p style="text-align: center;">W</p>
<p style="text-align: center;">O</p> <p>KORZYŚCI, SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> – wspólne decydowanie o wyborze króla – większa siła w walce z wrogimi sąsiadami – dalszy rozwój gospodarczy i kulturalny – poprawa sytuacji szlachty litewskiej- zyskanie przywilejów – bezpieczeństwo wynikające z siły obu państw 	<p style="text-align: center;">T</p> <p>ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> – możnowładcy litewscy obawiający się utraty dominującej pozycji na Litwie – utrata prawa do samodzielności

Przebieg lekcji:

1. Nauczyciel nakierowuje rozmowę tak, aby wyniknęło z niej stwierdzenie, że unia zbliża do siebie narody, jednoczy, przez co buduje się bezpieczeństwo, tolerancję dla odmienności, pokój między narodami; wzbogaca kraje kulturowo.
2. Nauczyciel zauważa, że unia to nie wymysł współczesnych czasów, a jej korzenie sięgają daleko w przeszłość. Czy przypominacie sobie podobny związek z przeszłości Polski?
3. Nauczyciel nawiązuje do sytuacji, w której Polska i Litwa nawiązały w 1385 roku unię w Krewie. Połączyła ona oba kraje osobą wspólnego władcy, stąd jej nazwa „unia personalna”.
4. Dziś na lekcji poznamy okoliczności powstania związku, który zapoczątkuje istnienie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Zapisuje temat na tablicy.
5. Przeanalizujecie parami tekst z podręcznika, próbując odszukać argumenty przemawiające za potrzebą zawarcia unii i przeciwko niej. Każdy uzupełnia właściwą część tabeli:
6. Po przeanalizowaniu tabeli nauczyciel prosi o rozwiązanie problemu i opowiedzenie się za „tak” lub „nie” – czy unia była dobrym rozwiązaniem dla Polski, czy nie (uczniowie oddają głos na poszczególne opcje).
7. Nauczyciel podsumowuje, że wówczas również zapadła decyzja na „tak”.

Przedstawione przeze mnie przykłady wykorzystania metod aktywizujących na lekcjach historii zaczerpnęłam z poradnika dla nauczyciela M. Pacholskiej i R. Poźnikiewicza, pt. *Historia i społeczeństwo dla kl. IV, V i VI*, Poznań 2001.

Nie są one w całości takie jak w poradniku, ponieważ dostosowałam je do swoich potrzeb, aczkolwiek pomysły pochodzą ze wskazanej przeze mnie publikacji.

W tworzeniu mojej pracy przydatne okazały się też następujące pozycje:

1. *Aktywizacja uczniów w nauczaniu historii*, pod red. A. Zielenieckiego, Rzeszów 1980;
2. R.I. Arend, *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1994;
3. *Metodyka nauczania historii w szkole podstawowej*, pod red. Cz. Majorka, Warszawa 1988;
4. J. Maternicki, Cz. Majorek, A. Suchoński, *Dydaktyka historii*, Warszawa 1993;
5. M. Jadczyk, *Nowe metody nauczania historii*, [w:] „Wiadomości Historyczne” 1998, nr 1, s. 44-47;
6. W. Okła, *Metoda projektów w nauczaniu historii*, [w:] „Wiadomości Historyczne” 2000, nr 1, s. 32-38;
7. M. Pacholska, R. Poźnikiewicz, *Historia i społeczeństwo dla kl. VI. Poradnik dla nauczyciela*, Poznań 2001.

Małgorzata Kruczek

Wynalazki i odkrycia

– przykłady praktycznych zastosowań metod aktywizujących na lekcjach historii

Do realizacji tematu o wynalazkach i odkryciach chciałabym zaproponować kilka metod, które pozwolą zrealizować cele lekcji oraz będą ciekawym materiałem do pracy dla ucznia i nauczyciela.

1. Kostka pamięci

Aby zastosować tę metodę, należy przygotować wykonaną z bloku technicznego kostkę do gry oraz znaczki z wynalazkami. Na poszczególne pola kostki naklejamy zdjęcia z wynalazkami. Uczniowie zasiadają w kręgu i kolejno rzucają kostką. W zależności od tego co wypadnie, muszą podać przynajmniej jedną informację o wynalazku np. datę wynalezienia, nazwisko wynalazcy lub kraj, z którego dany wynalazek pochodzi. Za podanie wszystkich informacji możemy przyznać uczniowi trzy punkty, za podanie dwóch informacji dwa punkty i za podanie jednej informacji jeden punkt.

2. Gra dydaktyczna – Kim jestem?

Metoda ta wymaga przygotowania kart przypominających karty do gry z wizerunkami wynalazców oraz opasek z brystolu. Rozpoczynając grę uczniowie zakładają na głowę opaskę, a nauczyciel wpina w nią kartę z wizerunkiem wynalazcy. Uczniowie siedząc w kręgu wiedzą już kim jest osoba siedząca obok i naprzeciw, ale nie wiedzą kim sami są. Ich zadaniem jest odgadnięcie, którym z wynalazców są. Z grupy siedzących wokół osób każdy ma prawo wybrać jedną i zadać jej maksymalnie pięć pytań, np. Z jakiego kraju pochodzę? Jaką dziedziną nauki się zajmuję? Czy jestem mężczyzną czy kobietą? Dlaczego mój wynalazek ułatwił ludziom życie? Co wynalazłem?

Jeśli uczeń odgadnie kim jest po pierwszym pytaniu otrzymuje pięć punktów, jeśli po dwóch pytaniach cztery punkty etc.

Osobom, które najlepiej poradziły sobie z zadaniem pierwszym i drugim możemy wstawić oceny.

3. Dwie połówki

Przygotowujemy dwa pojemniki. Do jednego wrzucamy karteczki z imionami i nazwiskami wynalazców, a do drugiego karteczki z nazwami wynalazków. Jedna połowa klasy losuje kartki z pierwszego pojemnika, druga połowa klasy kartki z drugiego pojemnika. Każdy uczeń zapamiętuje kim lub czym jest. Po wypowiedzeniu przez nauczyciela hasła: szukamy drugiej połowy, uczniowie wstają i zadając sobie pytania naprowadzające, starają się dobrać we właściwe pary. Nie można zdradzać kim lub czym się jest. Nauczyciel powinien również krążyć między uczniami i pilnować, aby zabawa przebiegała według reguł.

4. Praca w grupie – nanosimy wynalazki na mapę świata

Dzielimy klasę na grupy czteroosobowe. Każdej grupie rozdajemy konturową mapę świata i znaczki z wynalazkami. Zadanie grupy polega na umieszczeniu wynalazków w odpowiednim miejscu mapy. Czas wykonania zadania 5-7 minut.

5. Indywidualna praca uczniów – umieszczamy wynalazki na osi czasu

Każdemu uczniowi rozdajemy przygotowaną oś czasu oraz znaczki z wynalazkami. Zadaniem ucznia jest samodzielne, chronologiczne umieszczenie wynalazku na osi.

Czas wykonania zadania 7-10 minut.

Małgorzata Trudzik

„Szlakiem wrocławskich legend”

Przykłady praktycznych zastosowań na lekcjach historii metod aktywizujących

1. Omówienie metod aktywizujących

W nowoczesnym nauczaniu pojawiło się wiele nowych metod. Znajdują one zastosowanie w dydaktyce wielu przedmiotów, w tym historii.

Metaplan – to plastyczny zapis analizy problemu, dokonywanej w trakcie dyskusji uczniowskiej. Uczniowie próbują przewidzieć skutki badanego problemu i formułują wnioski na dany temat. Może być stosowany jako forma pracy w grupach lub całą klasą.

Analiza SWOT – nazwa metody wywodzi się od pierwszych liter angielskich słów oznaczających:

- Strengths – mocne strony
- Weaknesses - słabe strony
- Opportunities – szanse
- Threats - potencjalne zagrożenia

Technika ta stosowana jest przez menadżerów w podejmowaniu decyzji strategicznych. Metoda ta stosowana na lekcjach historii, pozwala uczniom na dokładną analizę podejmowanych decyzji oraz określenie ich możliwych skutków, zarówno pozytywnych jak i negatywnych. Sprawdza się ona szczególnie przy tematyce dotyczącej polityki zagranicznej np.: unie czy układy.

Drzewko decyzyjne – to graficzny zapis procesu podejmowania decyzji. Konieczne jest tu dokładne sprecyzowanie analizowanego przez uczniów problemu, dla którego poszukują wszelkich możliwych rozwiązań.

Wytyczną dla podejmowanej decyzji są cele i wartości, jakie chcemy osiągnąć. Metoda ta wpływa pozytywnie na proces logicznego myślenia, zmusza do przewidywania pozytywnych i negatywnych skutków działania.

Istotny jest tu również sposób wypełniania schematu od korzenia oznaczającego problem do szczytu drzewka, gdzie umieszczone są cele i wartości.

Projekt – jest jedną z najciekawszych i najkorzystniejszych dla uczniów form pracy. Projekt powinien składać się z etapów:

1. Definiującego – nauczyciel z uczniami określa temat projektu, jego cele, metody pracy, podział na grupy, zadania poszczególnych zespołów, formę prezentacji, kryteria oceny i formę zakończenia – najlepiej w formie instrukcji do projektu.
2. Poszukiwawczego – uczniowie zbierają i systematyzują informacje /konsultacje z nauczycielem/
3. Technicznego – uczniowie dokumentują rezultaty swoich badań w formie małej, albumu, czy wystawy
4. Prezentacji – wyników pracy na forum klasy, dyskusji nad wynikami, oceny.

Metoda ta ma charakter interdyscyplinarny. Pozwala łączyć wiedzę z wielu dziedzin nauki.

Mapa semantyczna – to graficzna forma zapisu informacji. Możemy ją stosować zarówno do lekcji dotyczących nowego materiału, jak i powtórzeniowych. Charakterystyczny dla tej metody jest prosty schematyczny zapis informacji, dzięki któremu są one bardziej czytelne dla ucznia i łatwiejsze do przyswojenia. Może być stosowana jako forma notatki z lekcji lub element pracy zespołowej. Grupy 3-4 osobowe otrzymują problem do rozwinięcia. Prezentują go na arkuszach papieru lub tablicach.

Ranking diamentowy – stosowany najczęściej z burzą mózgów, w trakcie jej uczniowie ustalają przyczyny i skutki danego wydarzenia historycznego i układają je wedle hierarchii ważności ustalonej wspólnie.

Prezentacja ma formę diamentu, tworzonego z kart samoprzylepnych wedle wspólnie ustalonego rankingu ważności:

- Przyczyny najważniejsze.
- Przyczyny bardzo ważne.
- Przyczyny ważne.
- Przyczyny mniej ważne.
- Przyczyny najmniej ważne.

Inne metody – gry dydaktyczne, drama

Gra dydaktyczna pozwala uczniom brać udział w symulowanym wydarzeniu poprzez wcielenie się w jego bohaterów. Może mieć postać quizów, krzyżówek rebusów, symulacji, zdarzeń.

Drama – może przybrać formę wywiadu, rozmowy, wejścia w rolę. Uczniowie doskonałą dzięki niej zdolności komunikacyjne, umiejętność pracy w grupie, wykorzystując kreatywność i emocjonalność.

2. Zastosowanie projektu na lekcjach historii

Szlakiem wrocławskich legend – realizacja metody projektu i dramy na lekcjach historii w klasie I gimnazjum

W swojej praktyce nauczycielskiej spotykam się często z całkowitą ignorancją dzieci i młodzieży w zakresie znajomości historii miasta i regionu, w którym żyją. Znajomość topografii miasta ogranicza się do osiedla, gdzie mieszkają lub centrów handlowych.

Wiedza o tradycji, historii i kulturze swojego regionu jest niezwykle ważna dla rozwoju młodego człowieka oraz budowania jego własnej tożsamości. Stąd też postanowiłam zrealizować projekt łączący edukację regionalną z wiedzą o średniowiecznym mieście, występującą w programie I kl. gimnazjum.

Głównymi celami tego projektu są:

- Pogłębienie wiedzy o historii miasta, zapoznanie z miejscami historycznymi.
- Poznanie wybranych legend i korelacja między miejscami występującymi w legendach i w rzeczywistości /*Mostek Czarownicy, Dzwon, „Naszyjnik”, Kluskowa Brama/*
- podzielenie się wiedzą z innymi uczniami – prezentacja na forum szkoły

Dominującymi metodami będą: praca w grupach, praca w terenie, analiza tekstów legend, poszukiwania w internecie i publikacjach książkowych.

Forma prezentacji: album, makieta, inscenizacja wybranej legendy.

Kryteria oceny: liczba zebranych informacji, wykorzystanie literatury naukowej, łączenie wiedzy z innych dziedzin, estetyka.

Termin: 4 tygodnie.

Podział pracy

Grupa I – zebranie i udokumentowanie początków miasta, korelacja wydarzeń występujących w legendach z okresem historycznym.

Grupa II – życie codzienne miasta i społeczeństwa stanowego na podstawie wybranych legend:

Mieszczanństwo – *Kluskowa Brama, Mostek Czarownic, Dzwon.*

Duchowieństwo – *Biała Róża.*

Rycerstwo – *Naszyjnik, Żelazna Dziewica.*

Grupa III – przygotowanie konkursu na scenariusz i inscenizację wybranej legendy.

Grupa IV – przygotowanie planu średniowiecznego miasta, wystawy zdjęć zabytków, o których mowa w legendach.

Scenariusz lekcji

Cele operacyjne

Uczeń zna:

- wybrane legendy wrocławskie,
- miejsca historyczne.

Uczeń rozumie:

- powiązania miejsca historycznego z historią Polski i powszechną,
- znaczenie zabytków historycznych dla poznania dziejów miejscowości.

Uczeń potrafi:

- powiązać legendę z rzeczywistością historyczną,
- wskazać miejsca historyczne w swoim mieście.

Metody realizacji: praca w terenie, analiza tekstów, projekt.

Środki dydaktyczne: materiały plastyczne, zdjęcia, mapy, przewodniki, internet.

Przebieg I lekcji:

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne

Faza realizacyjna

2. Tworzenie instrukcji

Faza podsumowująca

3. Kontrola zrozumienia tematu, podanie źródeł.

Przebieg II lekcji:

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne

Faza realizacyjna

2. Prezentacja wyników pracy

Faza podsumowująca

3. Dyskusja, ocena, prezentacja dorobku na forum szkoły.

Podsumowanie

Wszystkie metody przedstawione w niniejszej pracy pozwolą uaktywnić społeczność klasową i sprawią, że lekcje historii przestaną być nudne.

Moim zdaniem jednak najlepszą z metod aktywizujących będzie projekt. Pozwala on na zaangażowanie całej klasy, dowolny wybór etapów zgodnie z indywidualnymi zainteresowaniami i uzdolnieniami.

Jego interdyscyplinarny charakter pozwala łączyć wiedzę z wielu dziedzin.

Bibliografia

1. B. Dymara, W. Korzeniowska, F. Ziemiński, *Dziecko w świecie tradycji*, Impuls, Kraków 2000.
2. K. Kruszewski, *Sztuka nauczania*, PWN, Warszawa 2007.
3. W. Korta, *Historia Śląska do 1763*, Warszawa 2003.
4. J. Maternicki, A. Suchoński, Cz. Majorek, *Dydaktyka Historii*, Wrocław 1993.
5. K. Milewski, J. Janicka, K. Chabior, *Przez wieki. Książka nauczyciela*, Gdańsk 2005.
6. G. Wojciechowski, *Historia. Podręcznik do gimnazjum*, Poznań 2002.
7. J. Urbanek, *Mostek Czarownic*, Wrocław 2000.